

روابط علمی بین دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور

*زهرا استاذزاده

تقویت مبادلات علمی، آموزشی و فرهنگی میان ملل و فرهنگ‌ها از جایگاه مطلوبی برخوردار شده است. دستیابی به دانش و فناوری پیشرفته در زمینه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی و فناوری از مهمترین ابزار توسعه همکاری‌های بین‌المللی است. جوامع دانشگاهی نیز با ایجاد گسترش راه‌کارهایی برای تسریع همکاری و کمک به ایجاد واحدهای پژوهشی در کشورهای کمتر توسعه یافته می‌توانند به گسترش همکاری‌های بین‌المللی کمک کنند. همچنین همکاری و هم‌تراز کردن مؤسسه‌های پژوهشی در کشورهای در حال توسعه با مؤسسه‌های مشابه خود در کشورهای صنعتی نیز برای همکاری‌های بین‌المللی سودمند خواهد بود.

رشد فزاینده ارتباطات اجتماعی در گستره جهانی، زمینه مناسبی را برای همکاری‌های علمی بین‌المللی فراهم آورده است تا به گونه‌ای که امروزه مبادلات علمی - فرهنگی نقش بنیادین در حیات اجتماعی ملل گوناگون ایفا می‌کند. جوامع بشری چونان گروه‌های اجتماعی درون‌کشوری معین، برای تحقق اهداف و آمال خود به تبادل و همکاری علمی - فرهنگی نیازمندند. پس جای هیچ‌شگفتی نیست که هریک از کشورها بر اساس توان و اراده خویش تلاش دارند در عرصه چنین سازوکاری، سهم و

چکیده

در این بررسی، به روش‌شناسی و بیان اهمیت همکاری‌های علمی و بین‌المللی به بررسی مفهوم این نوع همکاری‌ها پرداخته شده است. بخش اصلی مقاله به بررسی وضعیت موجود همکاری‌های علمی بین‌دانشگاهی داخل و خارج براساس یادداشت تفاهم‌های منعقد شده بین دانشگاهی^۱ اختصاص یافته است. در این مقاله به طور خلاصه عملکرد دفتر همکاری‌های علمی و بین‌الملل وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بر اساس دو بخش روابط بین‌المللی و علمی اشاره شده و بیشترین و کمترین رابطه علمی با کشورهای مختلف براساس تقسیم‌بندی جغرافیایی^۲ بیان گردیده است. هم‌چنین دانشگاهها و مراکز علمی براساس بیشترین میزان رابطه علمی معرفی گردیده‌اند. بررسی زمینه‌های مشترک همکاری و موانع همکاری مشترک بین دانشگاهی بخش دیگری از مقاله را تشکیل می‌دهد. در بخش آخر مقاله نیز جمع‌بندی و برخی راهکارهای مفید ارائه گردیده است.

کلید واژه

روابط علمی، گسترش همکاری‌های علمی - بین‌المللی، یادداشت تفاهم، موافقت نامه دانشگاهها و مراکز علمی و پژوهشی، موانع همکاری مشترک، زمینه‌های همکاری مشترک.

مقدمه

همزمان با ظهور پدیده جهانی شدن، همکاری‌های علمی بین‌المللی، دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی به عنوان نهادهایی برای کاهش و حذف فاصله بین دانش و فناوری و نیز

* کارشناس ارشد دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

نقشی برای خود کسب کنند تا از قافله تمدن بشری چندان دور نیفتند.

تجارب فعالیت های علمی در کشورهای مختلف نشان می دهد که هرگونه تحرک در توسعه علمی اعم از آموزشی، پژوهشی، فناوری و ارتقای کیفی و کمی آن موکول به همکاری متقابل با کشورهای صاحب علم و فناوری و همچنین همکاری و توان جذب دانشمندان و متخصصان برجسته ای که با جریان علم روز مرتبط اند، می باشد و زمانی این امکان میسر خواهد شد که شرایط علمی مطلوب در داخل به ویژه به لحاظ ارتباطات بین المللی و تسهیلات لازم در این زمینه تأمین شود.

فراهم کردن تسهیلات برای گردهمایی های علمی داخلی و خارجی، انعقاد قراردادها و تفاهم نامه های علمی و فنی، جمع آوری و تمرکز اطلاعات در عرصه های مختلف بین المللی، تأسیس و گسترش مراکز آموزش زبان فارسی، ایرانشناسی در خارج و اعزام مدرس، مسافرت های علمی و بین المللی اعضای هیات علمی و استفاده از فرصت های مطالعاتی، همکاری با سازمان های تخصصی علمی بین المللی، جذب نیروهای متخصص ایرانی و غیر ایرانی، عضویت مراکز علمی داخل در مجامع علمی بین المللی، ترجمه و نشر تازه ترین اخبار و اطلاعات بین المللی برای محافل علمی و غیره از وظایفی است که می توان برای توسعه همکاریهای علمی ایران با سایر کشورها برشمرد.

دستیابی به وضعیت آرمانی فعالیت های موجود، در این امر نهفته است که نظام آموزش عالی بتواند، تمام رنوس فعالیت های بین المللی را به صورتی همه جانبه و با کیفیت عمیق، عرضه بدارد. بعد دیگر ارتقای فعالیت های بین المللی، به ایجاد هماهنگی در فعالیت های بین المللی دانشگاهها و مراکز علمی مختلف تابعه و افزایش بالقوه و بالفعل آن ها مربوط می شود. از جمله عوامل مهمی که می تواند در توسعه نقش چشمگیری داشته باشد و دستاورد آن در دراز مدت هویدا شود، نقش استادان و پژوهشگران است. آن کشوری موفق است که بتواند به

خوبی این افراد را جذب کند و تسهیلات لازم برای همکاری علمی آنها با دیگر مجامع علمی دنیا را مهیا سازد.

روش شناسی

یکی از معیارهای سنجش روابط علمی یادداشت تفاهم های منعقد شده بین دانشگاهی می باشد. که در این تحقیق بر اساس اطلاعات ارسالی دانشگاهها و مراکز پژوهشی در سال جدید (۱۳۸۳) به تجزیه و تحلیل داده ها پرداخته شده است.^۳ لازم به ذکر است به یادداشت تفاهم های منعقد شده بین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت های همتا مدنظر قرار گرفته و همچنین به یادداشت تفاهم های مابین دانشگاهی (داخل - خارج) نیز توجه شده است.^۴ (از تاریخ ۱۳۷۰ تاکنون).

اهمیت همکاری های علمی، بین المللی

ایجاد تسهیلات ارتباطی، و استفاده از امکانات رایانه ای و شبکه اینترنت، توانایی های مربوط به بین المللی شدن همکاری های علمی در جهان را بیش از پیش مهیا می سازد. دانشگاه ها و مؤسسه های آموزش عالی که به منظور پاسخ گویی به نیازهای قرن بیست و یکم، باید به ایجاد خلاقیت و توانایی بیشتر در استادان و دانشجویان بپردازند، ضمن ارج نهادن به ثروت فکری افراد بشر، باید از هر وسیله ای برای رشد استعداد های بالقوه فقیرترین مناطق جهان و دسترسی بیشتر آنان به اطلاعات استفاده کنند. تبادل استاد و دانشجو برای دسترسی به یافته های تحقیقاتی، ایجاد ارتباط مشترک و شبکه ای میان دانشگاه ها و ایجاد مراکز منطقه ای نیز تداوم همکاری های علمی بین المللی را هرچه بیشتر فراهم خواهد ساخت.

با عنایت به موارد یاد شده، همکاری و ارتباطات علمی از ابزارهای ضروری تفاهم فرهنگی و موجب رشد و توسعه هر چه بیشتر مراکز و موسسه های آموزش عالی می باشد.

جدول شماره ۱ - جدول تعداد قراردادها به تفکیک هر کشور (۵) و (۶)

درصد	تعداد	نام کشور
۱- قاره آمریکا		
٪۳۷	۴	کانادا
٪۲۷	۳	آمریکا
٪۹	۱	شیلی - برزیل
۲- قاره اروپا		
٪۲۵	۳۱	فرانسه
٪۱۹	۲۳	انگلیس
٪۸	۱۰	آلمان
٪۷	۹	ایتالیا
٪۷	۷	سوئد
٪۶	۶	اکراین
٪۵	۵	اتریش
٪۳	هر کدام ۴ قرارداد	هلند - یونان - سوئیس
٪۲	هر کدام ۳ قرارداد	اسپانیا - ایرلند
٪۲	هر کدام ۲ قرارداد	بلغارستان - فنلاند - مجارستان - بلاروس - لهستان - اسکاتلند
۳- قاره آسیا		
٪۱۷	۲۱	روسیه
٪۱۳	۱۷	آذربایجان
٪۸	۱۰	استرالیا
٪۷	۹	چین
٪۶	۷	ترکمنستان - قرقیزستان
٪۵	۶	تاجیکستان - هند
٪۴	۵	ترکیه - افغانستان - ژاپن
٪۲	هر کدام ۳ قرارداد	قزاقستان - نخجوان - باکو - ازبکستان - مالزی - تایلند
٪۲	هر کدام ۲ قرارداد	اکراین - داغستان - بنگلادش - ارمنستان - پاکستان
٪۱	۱	کره
۴- قاره آفریقا		
٪۸۴	۱۰	آفریقای جنوبی
٪۸	۱	لیبی
٪۸	۱	سودان
۵- کشورهای عربی و حوزه خلیج فارس		
٪۲۸	۱۱	سوریه
٪۵	هر کدام ۲ قرارداد	عراق - قطر - فلسطین
٪۳	۱	یمن
٪۱۰	۴	عربستان
٪۱۸	۷	اردن
٪۲۶	۱۰	لبنان

در بررسی زمینه های همکاری مشترک با دانشگاه های خارج از کشور براساس دیدگاه دانشگاه ها و مراکز داخل، بیشترین زمینه همکاری مشترک در گروه رشته های فنی و مهندسی و بعد از آن گروه علوم پایه به ترتیب با ۳۴٪ و ۲۵٪ کل زمینه های مشترک بوده است. (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲ - زمینه های مشترک همکاری بر اساس موضوع

ردیف	موضوع	تعداد در مجموع کل قراردادها	درصد
۱	علوم فنی و مهندسی	۱۴۵	٪۳۴
۲	علوم پایه	۱۰۵	٪۲۵
۳	علوم انسانی	۶۰	٪۱۴
۴	علوم پزشکی	۵۵	٪۱۳
۵	علوم کشاورزی	۳۰	٪۷
۶	هنر	۱۹	٪۴
۷	زبان	۴	٪۱/۲
۸	علوم کاربردی	۸	٪۲
۹	جمع کل	۴۲۶	٪۱۰۰

جدول شمار ۳ - موانع همکاری مشترک بین دانشگاهی بر اساس دیدگاه دانشگاهیان

موانع همکاری مشترک	تعداد	درصد
۱- نبود ارتباطات علمی و فرهنگی	۳	٪۱۵
۲- عدم آگاهی دانشگاه از موقعیت های علمی و زمینه های همکاری	۹	٪۲۰
۳- عدم تفاهم نامه همکاری بین دو دانشگاه	۱	٪۵
۴- انعقاد تفاهم نامه ها بدون پشتیبان اجرایی	۱	٪۵
۵- وجود سازمان های موازی و دخالت آنها در وظایف وزارت متبوع	۱	٪۵
۶- دشواری یادگیری زبان کشور مخالف	۳	٪۱۵
۷- فشارهای سیاسی مخالفان روابط سیاسی و علمی	۱	٪۵
۸- عدم آیین نامه های قوانین حمایتی موجود	۱	٪۵
۹- عدم آگاهی دانشجو از امکانات علمی - آموزشی و پژوهشی دیگر کشورها	۴	٪۲۰

جدول شماره ۴ - درصد قراردادهای بین دانشگاهی براساس تقسیم بندی جغرافیایی

نام منطقه جغرافیایی	درصد
اروپا	۳۲
کشورهای مشترک المنافع	۲۶
کشورهای عربی	۱۸
کشورهای جنوب و شرق آسیا	۸
کشورهای غربی و اقیانوسیه	۷
آمریکا	۴
کشورهای حوزه خلیج فارس	۲
کشورهای آفریقایی	۲

با توسعه روزافزون ارتباطات و فناوری های جدید اطلاعات، امکان آموزش بهتر دانشجویان را در نظام های مختلف آموزشی و دسترسی بهتر و سریع تر به منابع اطلاعات علمی را فراهم نموده است.

با آغاز روند برگشت ناپذیر پدیده جهانی و بین المللی شدن آموزش عالی، که از ارکان اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور و هر جامعه محسوب می شود، همکاری میان کشورها در زمینه آموزش عالی و فناوری نیز می تواند با تبادل تجربیات، مهارت ها و امکانات، تقویت شده و در تدوین سیاستگذاری های اصولی نقشی بسزا ایفا نماید.

همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی با توجه به موضوع های فرعی زیر در کنفرانس جهانی «آموزش عالی در قرن بیست و یکم: دیدگاه و عمل» که در سال ۱۹۹۸ میلادی در مقر یونسکو در کشور فرانسه برگزار شد، مورد بحث و بررسی قرار گرفت که مهم ترین محورهای آن عبارتند از: ^۵

- پویایی و همبستگی علمی (آکادمیک)
- ارزشیابی دانشنامه ها و به رسمیت شناختن مدارک تحصیلی
- مدیریت همکاری های بین المللی
- انتقال عادلانه و اشتراک در دانش و مهارت ها
- جلوگیری از پدیده فرار مغزها
- مشارکت های منطقه ای، بین المللی و شبکه اطلاع رسانی
- ارزیابی طرح های همکاری های بین المللی
- در جلسه پایانی کنفرانس، متن اعلامیه جهانی «آموزش عالی در قرن بیست و یکم: دیدگاه و عمل» به عنوان سند اصلی کنفرانس برای دسترسی عمومی به نظام های آموزش عالی بر پایه شایستگی و قابلیت و مدیریت رو به رشد آنها و همچنین تقویت روابط آنها با جامعه، به ویژه از طریق همکاری های بین المللی در زمینه های مشارکت بین مؤسسه های آموزش عالی به تصویب هیات های شرکت کننده رسید. این اعلامیه علاوه بر موارد بالا برای همکاری و مشارکت همگانی در زمینه علم و فناوری برای توسعه تاکید دارد.

♦ اصل همبستگی و مشارکت صحیح بین مؤسسه های آموزش عالی در سراسر جهان نقشی اساسی ایفا می کند. به این معنی که

آموزش و پرورش در تمامی زمینه ها به فهم بهتر مشکلات جهانی و نقش حاکمیتی مردم سالار و نقش منابع انسانی متخصص در حل این مشکلات و ضرورت زندگی در کنار یکدیگر با فرهنگ ها و ارزش ها و ارزش های مختلف کمک می کند. در نتیجه پذیرفتن و اجرای نظام چند زبانی، برنامه های مبادله کادر آموزشی و دانشجویان، و ایجاد ارتباط بین مؤسسه ها برای ارتقا همکاری های روشنفکری و علمی باید جز جدانشدنی تمامی نظام های آموزش عالی گردد.

♦ اصل همکاری بین المللی مبتنی بر همبستگی، به رسمیت شناختن یکدیگر و حمایت متقابل، مشارکتی صحیح که به شکلی منصفانه نه تنها منافع طرف ها بلکه ارزش تقسیم دانش و مهارت را نیز حفظ می کند، باید بر روابط بین مؤسسه های آموزش عالی در کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه حاکم گردد. به ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته را بیشتر بهره مند سازد. ضرورت حفظ قابلیت های مؤسسه های آموزش عالی در مناطقی که تحت تأثیر درگیری ها یا بلایای طبیعی قرار گرفته اند باید مورد توجه قرار گیرد. بنابراین، برنامه ها و فرایند آموزش و فراگیری باید به نوعی ابعاد بین المللی به خود گیرد.

♦ اسناد اصولی منطقه ای و بین المللی مربوط به رسمیت شناختن تحصیلات باید تصویب و به مورد اجرا گذاشته شود.

♦ باید به ایجاد محیطی اندیشید که به جذب و حفظ منابع انسانی متخصص کمک کند. این کار با اتخاذ سیاست های ملی یا ترتیبات بین المللی در مورد تسهیل بازگشت دائمی یا موقت روشنفکران و پژوهشگران عالی رتبه میسر است.

♦ وجود مشارکت ها و پیمان ها میان طرف های ذینفع، مسئولان تدوین سیاست های ملی و نهادی، مدرسان، پژوهشگران، دانشجویان، کارکنان اداری و فنی مؤسسه های آموزش عالی و گروه های اجتماعی - نیروی محرکه ای برای هدایت این تغییرات محسوب می شوند. سازمان های غیر دولتی نیز از جمله نقش آفرینان کلیدی در این فرایند هستند. در نتیجه مشارکت

کشورهای عربی و خلیج فارس (۱۴٪ کل قراردادها) [۵] اشاره داشت.

♦ در بررسی قراردادهای بین دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران و دانشگاه های خارج طبق تقسیم بندی جغرافیایی بیشترین تعداد سند همکاری امضاء شده با کشورهای قاره اروپا با ۴۲ درصد و کمترین سند همکاری امضاء شده با کشورهای حوزه قاره آمریکا با ۳٪ درصد می باشد. (جدول شماره ۴). در این بررسی کشورها براساس قاره به ۴ گروه (اروپا، آمریکا، آسیا، آفریقا) تقسیم گردیده و کشورهای عربی - حوزه خلیج فارس نیز تفکیک گردیده اند (جدول شماره ۱ و ۴).

♦ در دومین بررسی بطور جزئی رابطه علمی با کشورهای هر حوزه منطقه جغرافیایی طبقه بندی گردیده است، که براین اساس در حوزه قاره آمریکا، اروپا، کشورهای عربی و حوزه خلیج فارس، آسیا، آفریقا بیشترین رابطه علمی در هر حوزه به ترتیب با کشورهای کانادا، فرانسه، سوریه، روسیه، و آفریقای جنوبی بوده است. (جدول شماره ۱).

♦ در سومین بررسی سندهای امضاء شده در سطح دانشگاه ها و مراکز داخل جمع بندی و طبقه بندی گشته است. در بین کلیه دانشگاه ها دانشگاه تهران با اختصاص ۲۰ درصد مجموع کل قراردادها رتبه اول همکاری های علمی را به خود اختصاص داده است [۶].

مبتنی بر منافع مشترک، احترام متقابل و صحت و اعتبار می باید

از جمله شیوه های اساسی نوسازی آموزش عالی تلقی گردد. ♦ همکاری باید به عنوان بخش جدانشدنی از وظایف نهادی مؤسسه ها و نظام آموزش عالی گردد. سازمان های میان دولتی، سازمان های خیریه و سازمان های غیر دولتی باید فعالیت های خود را برای پاگرفتن طرح های همکاری میان دانشگاهی افزایش دهند. به ویژه به وسیله خواهر خواندگی مؤسسه ها، بر مبنای همبستگی و مشارکت، به منظور تولید و اجرای دانش وجود دارد. هر مؤسسه آموزش عالی باید به ایجاد ساختار و یا سازمان خاصی برای ارتقا مدیریت و همکاری بین المللی اقدام کند.

♦ سازمان های بین دولتی و غیر دولتی فعال در آموزش عالی و حکومت ها، از طریق برنامه های همکاری دوجانبه.

خلاصه عملکرد دفتر همکاریهای علمی، بین المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:

وظایف این دفتر را در یک تقسیم بندی کلی می توان به چهار بخش عمده زیر تقسیم کرد:

- ۱- جذب و اعزام نیروهای متخصص ایرانی و غیر ایرانی
- ۲- همکاری های علمی
- ۳- روابط بین المللی
- ۴- گسترش زبان فارسی و ایران شناسی

الف) خلاصه ای از عملکرد بخش روابط بین الملل:

روابط با سایر ملل معمولاً از راه امضای تفاهم نامه یا موافقت نامه، پذیرش و اعزام هیات های علمی، آموزشی و تحقیقاتی و برگزاری جلسه و ملاقات با سفرا و نمایندگان آنان تحقق می یابد. انعقاد قراردادهای علمی با کشورهایی که از نظر امکانات علمی و آموزشی و فناوری در سطح خوبی باشند در امر توسعه علمی بسیار مؤثر است، که در این راستا می توان به همکاری با کشورهای حوزه آمریکا (۳٪ کل قراردادها) [۱]، حوزه اروپا (۴۲٪ کل قراردادها) [۲]، حوزه آسیا و اقیانوسیه (۳۷٪ کل قراردادها) [۳]، حوزه آفریقا (۴٪ کل قراردادها) [۴] و

در بررسی قراردادهای بین دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران و دانشگاه های خارج طبق تقسیم بندی جغرافیایی بیشترین تعداد سند همکاری امضاء شده با کشورهای قاره اروپا با ۴۲ درصد و کمترین سند همکاری امضاء شده با کشورهای حوزه قاره آمریکا با ۳ درصد می باشد.

ب) خلاصه ای از عملکرد بخش همکاری های علمی :

این دفتر به نمایندگی از دانشگاه ها، مراکز تحقیقاتی و دیگر سازمان های ذریع پس از کسب نظرات و جمع بندی نهایی ، در پایان به هماهنگی های لازم و یا تنظیم ترتیبات مقتضی برای ایجاد ، تقویت و گسترش همکاری های علمی دانشگاهها و مؤسسه های پژوهشی با سازمان های علمی و تخصصی خارج از کشور می پردازد. از جمله این همکاری ها می توان به سازمان تربیتی ، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد، UNESCO و دیگر سازمان های وابسته به سازمان ملل متحد، فرهنگستان علوم جهان سوم TWAS ، شبکه سازمان های علمی جهان سوم TWNSO ، کمیته دائمی همکاری های علمی و فناوری کشورهای عضو کنفرانس اسلامی COMSTECH ، کمیسیون علمی و فناوری برای توسعه پایدار جنوب COMSATS ، سازمان همکاری های اقتصادی ECO، مرکز بین المللی فیزیک نظری عبدالسلام ICTP ، سازمان تحقیقات بنیادی اروپا CERN، و... اشاره نمود. به علاوه کلیه امور مربوط به اخذ مجوز برای عضویت در مجامع بین المللی و سازمان های تخصصی از مراحل آغازین کار تا پایان آن از جمله وظایف دیگر این دفتر است .

جمع بندی و ارائه راهکارها

دستیابی به دانش و فناوری پیشرفته برای برقراری ارتباط بین المللی میان کشورها در زمینه های مختلف آموزشی، پژوهشی و فناوری از مهمترین ابزار توسعه است و جهان قرن بیست و یکم از آن کسانی خواهد بود که به علم و فناوری پیشرفته دست یافته باشند. لذا بایسته است که به مسائل اساسی توسعه و پیشرفت از جمله برنامه ریزی، تقویت و گسترش همکاری های علمی و فناوری توجه بیشتری نموده و از شیوه های اجرایی کارآمد و معقولی برای پیشبرد آن ها مدد جست. به همین دلیل توجه به موارد زیر لازم می باشد :

♦ همکاریهای منطقه ای و بین المللی در حوزه آموزش عالی و هنگامی ثمربخش خواهد بود که با توجه به ظرفیتهای علمی و مزیت های نسبی در هر کشور صورت گیرد که در این صورت ،

می تواند باعث توسعه عادلانه و گسترش میدان عمل و استفاده از خلاقیتها شود [۹].

♦ ایجاد شبکه های پژوهش در سطوح میان دولتی و غیر دولتی و از همه مهم تر ترسیم راهبردها و تدوین مقررات نهادی انعطاف پذیر از پیش شرطهای توفیق در بین المللی سازی آموزش عالی است .

♦ توجه جدی به دگرگونی ها حادث در مدیریت آموزشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه ها و مراکز علمی سراسر جهان.

♦ مطالعه و تقویت برقراری روابط علمی بین المللی در سطح کلان و دولت ها، زیرا بهترین پشتوانه همکاری میان کشورها، روابط علمی است که می تواند زمینه ساز همکاری های اقتصادی و سیاسی را نیز فراهم آورد [۱۰].

♦ همکاری در رشته های تخصصی با کشورهای صاحب علمی و فن، با توجه به معیارها و شاخص های جهانی.

♦ حمایت از مطالعات و تحقیقاتی که امکان درک و تحلیل دگرگونی های پرشتاب علمی و فناوری را فراهم می آورد.

♦ انجام مطالعات کاربردی با هدف شناخت زمینه های واقعی همکاری های دوجانبه آموزشی، پژوهشی و فناوری و شناسایی طرق مشارکت فعال در سازمان های بین المللی، و آشنا شدن با روش های بهره برداری مؤثر از امکانات علمی، کارشناسی، فنی، تجهیزاتی و مالی سازمان های مذکور [۱۱].

♦ ایجاد شرایط مناسب اقتصادی و اجتماعی برای جذب و نگاهداشت نخبگان و افراد مستعد علمی در تمامی سطوح و جلوگیری از پدیده فرار مغزها.

♦ همکاری هر چه بیشتر در جهت فراهم آوردن امکانات و تسهیلات در فرآیند حضور و شرکت دانشگاهیان و اعضای هیات علمی دانشگاه ها و مؤسسه های آموزش عالی کشور در گزدهمایی ها و مجامع علمی و استفاده از دوره های فرصت مطالعاتی خارج از کشور به منظور صدور خدمات علمی و فنی آنان.

♦ اهتمام در جهت گسترش زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور (از طریق ایجاد کرسی های زبان فارسی، اعزام استاد، برگزاری دوره های بازآموزی برای استادان و دانشجویان خارجی، ارسال کتاب و نیز تقویت و سرمایه گذاری کرسی های

آموزشی زبان فارسی در مراکز معتبر علمی جهان، همچنین نظارت بر فعالیت مراکز ایران شناسی و کرسی های زبان و ادبیات فارسی) [۱۲].

♦ توسعه و ارتقای سطح روابط علمی بین المللی دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی با سازمان های علمی تخصصی بین المللی منطقه ای و مراکز و مؤسسه های دانشگاهی.

♦ تقویت و ایجاد رایزن های علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در خارج از کشور برای ارتباط مستمر و همچنین کسب اطلاع از ظرفیت های آموزشی، پژوهشی و فناوری کشورهایی که طرف همکاری قرار می گیرند [۱۳].

♦ حل مشکلات اعتباری و ارزی دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی.

♦ ایجاد جایگاهی مشخص برای بخش امور بین الملل دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی.

♦ انجام برخی از برنامه های معطوف به آینده و اولویت ها برای بهبود و توسعه همکاری های علمی بین المللی در زمینه های آموزشی، پژوهشی و فناوری همکاری های علمی گسترش دهد.

یادداشت ها

۱- یادداشت تفاهم متنی است که سند رسمی شمرده شده و در آن طرفین موافقت خود را با بندهای مندرج در متن اعلام می نمایند. باید به این نکته توجه کرد که یادداشت تفاهم با موافقت نامه تفاوت اساسی دارد در انعقاد موافقت نامه نظر هیات دولت الزامی می باشد.

در ساده آخر تفاهم نامه تاریخ ذکر شده و ماده ماقبل آخر مدت اعتبار تفاهم نامه ذکر می شود. معمولاً محل امضای طرف ایرانی سمت راست و طرف خارجی سمت چپ می باشد. یادداشت تفاهم به زبان فارسی - انگلیسی و زبان رسمی کشور مقابل تهیه و تدوین می گردد، و در مواقع بروز اختلاف به سند انگلیسی رجوع می شود.

۲- تقسیم بندی جغرافیایی در این بررسی براساس قاره اروپا، آمریکا، آسیا، آفریقا و سپس کشورهای مشترک المنافع، حوزه خلیج فارس، کشورهای عربی می باشد.

۳- در این نوشته سندهای مابین دانشگاه های زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه های خارج از کشور بررسی گردیده اند.

برای اطلاع از دانشگاه ها و مراکز پژوهشی داخل کشور رجوع شود به پایگاه های رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.iran-student.net/university-link/

۴- نکته دیگری که در این بررسی باید به آن توجه شود تفکیک قراردادهای وزارت متبوع با وزارت های همتا در کشورهای مختلف و یادداشت تفاهم های منعقد شده بین دانشگاه های داخل و خارج می باشد.

که در مجموع وزارت متبوع با وزارت های همتای خود در کشورهای آفریقای جنوبی، آذربایجان، افغانستان، ارمنستان، اسلونی، اسپانیا، الجزایر، بلاروس، بلغارستان، تاجیکستان، روسیه، سوریه، عمان، عربستان سعودی، قرقیزستان، کراواسی، کوبا، لبنان، مالزی، مغرب، ونزوئلا، هند، هلند و یونان یادداشت تفاهم همکاری امضا کرده است

۵- مطالب این بخش برگرفته از گزارش تهیه شده از عملکرد این دفتر (دفتر همکاری های علمی و بین المللی) در سال ۱۳۸۲ می باشد.

منابع و مأخذ

[۱] یادداشت تفاهم منعقد شده بین وزارت متبوع و وزارت همتا با کشورهای کوبا و ونزوئلا (آرشیو دفتر همکاری های علمی و بین الملل وزارت متبوع) و یادداشت تفاهم های منعقد شده بین دانشگاه های ارومیه، اصفهان، صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، علم و صنعت ایران، شهید بهشتی، شهید چمران اهواز، تهران، تبریز و شیراز با دانشگاه های حوزه کشورهای آمریکا برای اطلاع از متون فوق به دفتر همکاری های علمی و بین الملل دانشگاه های فوق مراجعه گردد.

[۲] یادداشت تفاهم منعقد شده بین وزارت متبوع و وزارت همتا کشورهای اسپانیا، هلند، یونان. (آرشیو دفتر همکاری های علمی و بین الملل وزارت متبوع همچنین رجوع شود به یادداشت تفاهم های منعقد شده بین دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه جامع علمی، کاربردی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشگاه شهید بهشتی، فردوسی مشهد، تربیت مدرس، تهران، اصفهان، علم و صنعت ایران، الزهراء (س)، صنعتی امیرکبیر، صنعتی شریف، بوعلی سینا همدان، شهید چمران اهواز، زابل، هنر اصفهان - شهرکرد - تبریز و شیراز با دانشگاه های حوزه کشورهای اروپایی.

برای اطلاع از متون فوق به دفتر همکاری های علمی و بین الملل دانشگاه های فوق مراجعه گردد

[۳] یادداشت تفاهم منعقد شده بین وزارت متبوع و وزارت همتا کشورهای افغانستان، آذربایجان، ارمنستان، بلغارستان، تاجیکستان، روسیه، قرقیزستان، مالزی و هند موجود در آرشیو دفتر همکاری های علمی و بین الملل وزارت متبوع.

همچنین رجوع شود به یادداشت تفاهم های منعقد شده بین دانشگاه علامه طباطبائی، ارومیه، تربیت معلم آذربایجان، شهید باهنر کرمان، فردوسی مشهد، اصفهان، تهران، علم و صنعت ایران، الزهراء (س)، شهید بهشتی، تربیت

مدرس، صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، تربیت معلم تهران، صنعتی شریف، خلیج فارس، بوعلی سینا همدان، شهید چمران اهواز، زابل، صنعتی سهند، هنر اصفهان، شهرکرد، شیراز و تبریز با دانشگاه‌های حوزه کشورهای آسیایی و اقیانوسیه.

برای اطلاع از متون فوق به دفتر همکاری‌های علمی و بین الملل دانشگاه‌های فوق مراجعه گردد.

[۴] یادداشت تفاهم منعقد بین وزارت متبوع و وزارت هم‌تا کشورهای آفریقای جنوبی، مغرب و الجزایر (آرشیو دفتر همکاری‌های علمی و بین الملل وزارت متبوع) همچنین رجوع شود به یادداشت تفاهم‌های منعقد بین دانشگاه جامع علمی، کاربردی، اصفهان، الزهرا (س)، تربیت مدرس و کشورهای حوزه آفریقا.

برای اطلاع از متون فوق به دفتر همکاری‌های علمی و بین الملل دانشگاه‌های فوق مراجعه گردد.

[۵] یادداشت تفاهم منعقد بین وزارت متبوع و وزارت هم‌تا کشورهای سوریه، عمان، عربستان سعودی، لبنان و مالزی (آرشیو دفتر همکاری‌های علمی و بین الملل وزارت متبوع) همچنین رجوع شود به یادداشت تفاهم‌های منعقد بین دانشگاه تهران، رازی، ارومیه، شهید باهنر کرمان، فردوسی مشهد، اصفهان، تربیت معلم تهران، صنعتی امیرکبیر، شهید بهشتی، شهرکرد و شیراز.

برای اطلاع از متون فوق به دفتر همکاری‌های علمی و بین الملل دانشگاه‌های فوق مراجعه گردد.

[۶] یادداشت تفاهم‌های منعقد دانشگاه تهران با دانشگاه‌های اسپانیا، آلمان، فرانسه، هلند، یونان و... دیگر کشورهای اروپایی و همچنین کشورهای حوزه آمریکا، آسیا و اقیانوسیه، عربی و خلیج فارس، آفریقا... رجوع شود به دفتر روابط بین الملل دانشگاه فوق.

[۷] برای اطلاع بیشتر از وضعیت همکاری‌های علمی - بین المللی با کشورهای مختلف رجوع شود به آدرس:

کشور ایتالیا پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.nti.comell.edu

کشور هلند پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.tbs.is.it

کشور یونان پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.rotgers.com

کشور ژاپن پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.esteri.it

کشور کره پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.insa-lyon.fr

کشور چین پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.pref.ishikawa.jp

کشور هند پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.cug.edu.cn

کشور ایرلند پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.ip.cals.cornell.edu/programms

کشور لهستان پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.Pg.gda.pl

کشور مجارستان پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.chiu.ie/1

کشور اسلونی پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.highereducation/hungry

کشور آفریقای جنوبی پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.uri.si/slovenija-summit/eng

کشور عربستان سعودی پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.Csir.co.za/plsql/

کشور لبنان پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.aabu.edu.jo

کشور عمان پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.isir.minsk

کشور ونزوئلا پایگاه رایانه ای در شبکه اینترنت به آدرس:

www.mnstore.edu

[۸] جهت اطلاعات بیشتر در خصوص قراردادهای بین دانشگاهی به آدرس های زیر در شبکه اینترنت رجوع شود.

www.Syrialive.net/science

www.Msue.msu.edu/im

www.albany.edu

www.uni-hamburg.de/

www.rect.muni.cz

www.unifi.it/ricerca/

www.ip.cals.cornell.edu/programs/researchexchanges/moa.cfm

[۹] اسمالیکز، جی. جی: سمینار منطقه ای آموزش عالی در قرن آینده، مجموعه مقالات، تهران، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۲۷-۲۶ بهمن ۱۳۷۶.

[۱۰] بزرگمهری، مجید، «بین المللی شدن آموزش عالی، گزینه مناسب در قبال موج جهانی شدن» مجموعه مقالات آموزش عالی و توسعه پایدار، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، بهمن ماه ۱۳۸۳.

[۱۱] کارآرانی، محمد رضا، «بین المللی شدن آموزش عالی، چالش‌ها، راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌ها»، ماهنامه اطلاعات سیاسی، اقتصادی، آذر-دی ۱۳۸۱.

[۱۲] شرقی، عبدالعلی «همکاری‌های علمی بین المللی، وظایف، عملکرد، مسائل پیش رو، چشم انداز و برنامه پیشنهادی»، دفتر همکاری‌های علمی - بین المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۲.

[۱۳] گاهنامه دفتر همکاری‌های علمی - بین المللی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، شماره ۵، ص ۵-۴.